

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Πατρών

Β. Παππάς

Αναπληρωτής Καθηγητής, Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού,
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών
Πανεπιστημιούπολη, Ρίο, Πάτρα, 265 00
Τηλ.: 2610 992937, Φαξ.: 261 969040, E-mail: vpappas@upatras.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Η εργασία παρουσιάζει το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Πανεπιστημιούπολης Πατρών, όπως αυτό εγκρίθηκε από τη Σύγκλητο, καθώς και εξετάζει μεθοδολογικά και τεχνικά θέματα που αφορούν τη σύνταξή του με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών. Παράλληλα καταθέτει προβληματισμό για το ρόλο της τεχνολογίας των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών στη συνεχή διαδικασία σχεδιασμού του χώρου και της συνεπαγόμενης σχετικής διαβούλευσης.

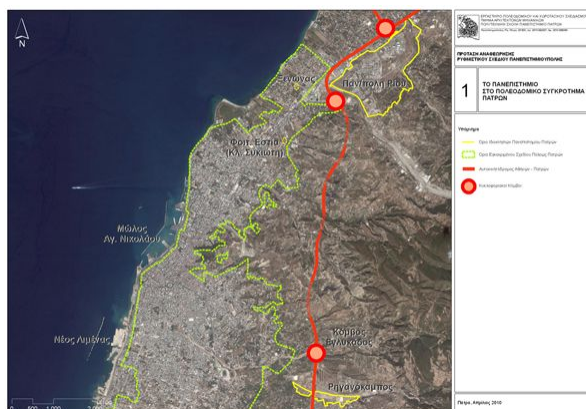
Λέξεις Κλειδιά: Πανεπιστημιούπολη, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ρυθμιστικό Σχέδιο, Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, Χωρικός Σχεδιασμός

ABSTRACT: The paper presents the Master Plan of the University campus, University of Patras, Greece, as approved by the Senate, and examines methodological and technical issues related to its composition with the support of GIS technology. Additionally it submits reflections for the role of the GIS technology on the continuous process of spatial planning and the resulting consultation.

Keywords: University Campus, University of Patras, Master Plan, Geographic Information Systems, Spatial Planning

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το Πανεπιστήμιο Πατρών ιδρύθηκε στην πόλη της Πάτρας το 1964 και άρχισε να λειτουργεί το ακαδημαϊκό έτος 1966 - 67. Είναι το τρίτο μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα και ένα από τα ταχύτερα αναπτυσσόμενα με 24.300 εγγεγραμμένους προπτυχιακούς φοιτητές, 4.200 μεταπτυχιακούς φοιτητές, 760 μέλη Δ.Ε.Π., 200 βοηθούς διδασκαλίας και έρευνας (ΕΕΔΙΠ, Βοηθούς, Επ. Συνεργάτες, ΕΤΕΠ) και 460 διοικητικό / τεχνικό προσωπικό (στοιχεία 2010).

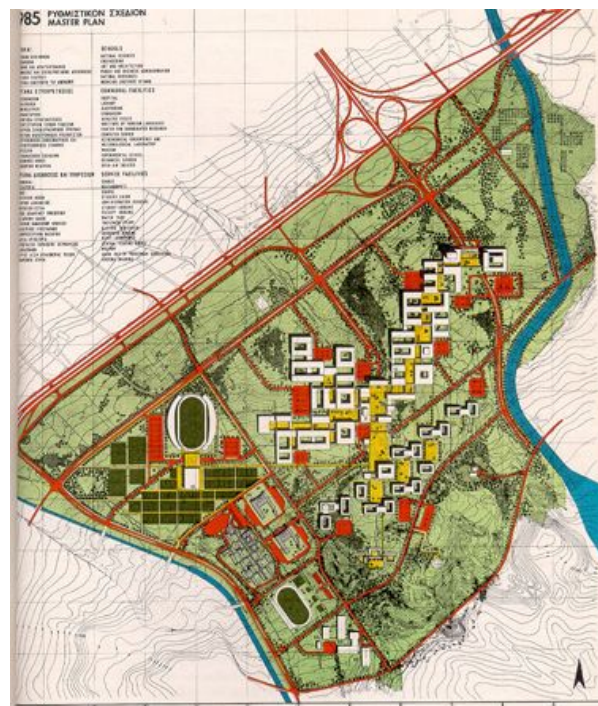

Χάρτης 1 – Η Πανεπιστημιούπολη στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Πατρών. Το οικοπέδο (επάνω με κίτρινο χρώμα) αναγνωρίζεται στο βόρειο άκρο, ενώ διακρίνονται τα όρια του εγκεκριμένου Σχεδίου Πόλεως (πράσινο) και η ευρεία παράκτιμη της Πάτρας (κόκκινο). Στο κάτω μέρος με κίτρινο χρώμα διακρίνεται ανεξάρτητη έκταση του Πανεπιστημίου Πατρών συνολικού εμβαδού 256 στρεμμάτων.

Σήμερα (2010), στο Πανεπιστήμιο λειτουργούν είκοσι δύο (22) Τμήματα συγκροτημένα σε τέσσερις (4) Σχολές, ενώ υπάρχουν και δύο ανεξάρτητα, προς το παρόν, Τμήματα.

Η Πανεπιστημιούπολη βρίσκεται επτά χιλιόμετρα Βόρεια – Βορειοανατολικά της πόλης και η έκτασή της καταλαμβάνει 2.600 στρέμματα περίπου. Σήμερα, μέσα στην πανεπιστημιούπολη, υπάρχουν περίπου 230 κτηριακοί όγκοι, σε διάφορα μεγέθη και για διαφορετικούς σκοπούς και χρήση.

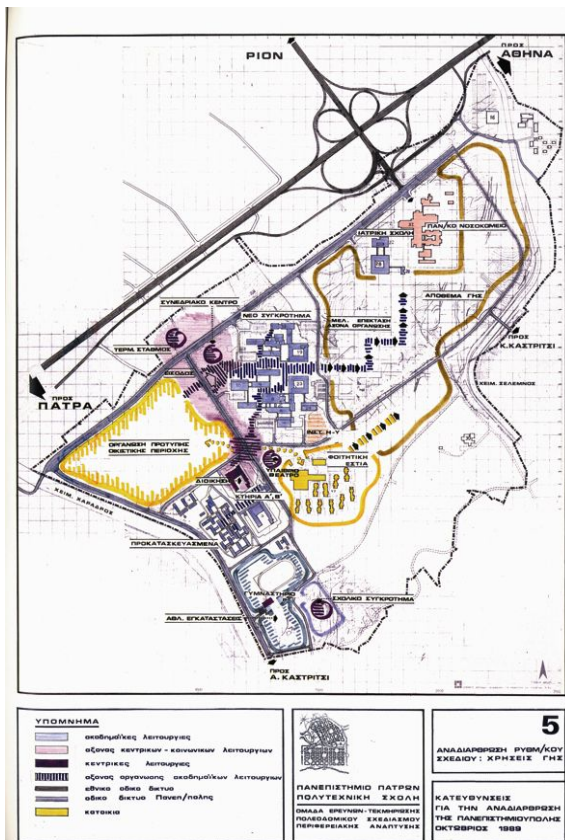
Το πρώτο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Παν/πολης εκπονήθηκε μεταξύ των ετών 1972 και 1973 από το γραφείο του Κωνσταντίνου Δοξιάδη. Βασική κατεύθυνση του μελετητή αποτέλεσε η δημιουργία Παν/πολης προσανατολισμένης στην εξυπηρέτηση πεζών, ενώ επελέγη η κτηριολογική μορφή χαμηλών κτηρίων με πυκνή δόμηση για μείωση των μεταξύ τους αποστάσεων, χωρίς διασταύρωση με την κυκλοφορία οχημάτων [1].

Χάρτης 2 – Από το Ρυθμιστικό σχέδιο του Κ. Δοξιάδη, 1972. Πολλά από τα προτεινόμενα στο σχέδιο αυτό δεν υλοποιήθηκαν όπως ο προτεινόμενος μεγάλος βόρειος οδικός κόμβος, οι αθλητικές εγκαταστάσεις στα δυτικά, κλπ

Το 1989 έγινε εκτεταμένη αναθεώρηση από το Εργαστήριο [2] με ανάθεση από τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου Πατρών στο πλαίσιο που το αρχικό Ρυθμιστικό Σχέδιο του Κ. Δοξιάδη «εξεπότησε Προκαταρκτικό Ρυθμιστικό Σχέδιο με χρονικό στόχο το έτος 1985, με σκοπό ένα πρώτο καθορισμό των βασικών διατάξεων, του μεγέθους και της μορφής των διαφόρων

μονάδων» [3]. Η κεντρική ιδέα του αναθεωρημένου Ρυθμιστικού Σχεδίου στηρίχθηκε στην ανασυγκρότηση της Παν/πολης, εστιάζοντας σε ένα μοντέλο αναδιάρθρωσης της κυκλοφορίας. Συγκεκριμένα το Ρυθμιστικό Σχέδιο πρότεινε την άρθρωση της Παν/πολης γύρω από ένα βασικό οδικό δίκτυο σχήματος Ταυ, τρεις βασικές εισόδους, και οργανωμένο περιφερειακό δακτύλιο.

Χάρτης 3 Σχέδιο από την πρώτη αναθεώρηση του Ρυθμιστικού, 1989. (διακρίνεται, με κίτρινη διαγράμμιση, ο χώρος του πρώην στρατοπέδου ως «Οργάνωση Πρώτης Οικιστικής Περιοχής»).

Αρκετές από τις νέες προτάσεις της αναθεώρησης του 1989 έγιναν αποδεκτές και υλοποιήθηκαν όπως: το συνεδριακό κέντρο, το κυλικείο-εστιατόριο, μαζί με μικρό εμπορικό κέντρο (Τράπεζα, βιβλιοπωλείο) καθώς και μετατροπή υφιστάμενου κτηρίου («κτήριο Α») σε κτήριο Διοίκησης. Κάποιες άλλες δεν έγιναν αποδεκτές, και παρατέμφθηκαν σε μελλοντική ανάπτυξη. Ανάμεσα στις δεύτερες, ήταν η πρόταση για μεγάλη οικιστική περιοχή στο χώρο του πρώην στρατοπέδου, η ουσιαστική αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος της Πανεπιστημιούπολης, και η αναδιάρθρωση του οδικού δικτύου προς το ημιότερο.

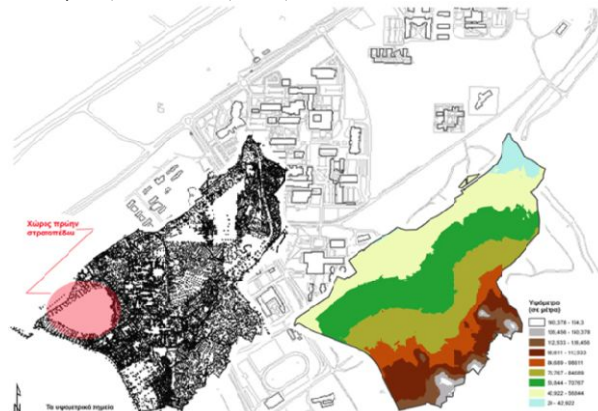
Από τότε, και διαμέσου μίας συνεχώς εξελισσόμενης διαδικασίας δημιουργήθηκε μία πολύπλοκη δομή στο χώρο που ενσωματώνει στοιχεία και από τις δύο παλαιές προτάσεις Ρ.Σ., αλλά και υπάρχουσες ιδιοτυπίες όπως η ενσωμάτωση του χώρου και των κτηρίων του στρατοπέδου, για κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών, χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις διαμόρφωσης [4]. Αυτή η διαρκής διαδικασία απαιτεί συνεχή εμπλουτισμό και επικαιροποίηση του σχεδιασμού, για την κάλυψη της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης για νέες ακαδημαϊκές εγκαταστάσεις, και την ένταξή τους σ' ένα λει-

τουργικό και ορθολογικό σχέδιο και στόχο, κοινής αποδοχής, για την ομαλή λειτουργία της Πανεπιστημιούπολης και των υποδομών της [5].

Στην κατεύθυνση αυτή, το 2002, το Πρυτανικό Συμβούλιο ανέθεσε εκ νέου στο Εργαστήριο την εκπόνηση μελέτης επικαιροποίησης του υφιστάμενου Ρυθμιστικού Σχεδίου, διαδικασία που όμως δεν ολοκληρώθηκε [6]. Σε συνέχεια της διαδικασίας αυτής, το 2008, ανατέθηκε εκ νέου στο Εργαστήριο τρίτη επικαιροποίηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου και είναι αυτή που παρουσιάζεται στη συνέχεια [7].

II. ΤΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ήδη από το 1999 και λόγω των συνεχών αλλαγών στις υποδομές, και συνεπώς στην ίδια τη δομή και το σχεδιασμό της Πανεπιστημιούπολης δημιουργήθηκε Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών [8] στηριζόμενο σε αναλυτική τοπογραφική αποτύπωση του γηπέδου (που έγινε το 1994) το οποίο περιείχε 21.154 σημεία αποτύπωσης. Από αυτό το αρχικό υλικό δημιουργήθηκε σειρά από ψηφιακές χαρτογραφικές δομές (χαρτογραφικά θεματικά επίπεδα), όπως: τα κτήρια, το οδικό δίκτυο, υψομετρικές καμπύλες (ισοδιάστασης ενός μέτρου), οι χώροι πράσινου, κλπ

Χάρτης 4 Σημεία υψόμετρου (αριστερά), αποτύπωση των υποδομών (φόντο), επιλεγμένες υψομετρικές καμπύλες (δεξιά).

Οι χαρτογραφικές δομές επικαιροποιήθηκαν από σύγχρονες δορυφορικές εικόνες και δημιουργήθηκαν περισσότερα από τριανταπέντε (35) διαφορετικά επίπεδα, συμβατά μεταξύ τους, στο ΕΓΣΑ '87.

Στόχος ήταν η δημιουργία ενός συστήματος που να υποστηρίζει τη συνεχή διαδικασία χωρικού σχεδιασμού και τη λήψη αποφάσεων με παράλληλη εξασφάλιση της αξιοπιστίας και ανανεωσιμότητας των ψηφιακών χαρτογραφικών δομών [9]. Το σύστημα ολοκληρώθηκε και καλύπτει όχι μόνο τις ανάγκες σχεδιασμού αλλά και τις ανάγκες διαχείρισης της Παν/πολης και είναι εγκαταστημένο στο Εργαστήριο, το οποίο έχει και την ευθύνη εμπλουτισμού και επικαιροποίησής του. Είναι αυτό που χρησιμοποιήθηκε και στις δύο τελευταίες προτάσεις αναθεώρησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2002, 2010).

III. ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Ως βασικές αρχές και στόχοι του Ρυθμιστικού Σχεδίου τέθηκαν εξ αρχής τα ακόλουθα [10]:

- ο Να βελτιώσει την υπάρχουσα κατάσταση,
- ο Να σχεδιάσει τη μελλοντική ανάπτυξη,
- ο Να καθορίσει και σχεδιάσει τις βασικές χρήσεις γης,
- ο Να ορίσει τους χώρους κτηριακής ανάπτυξης,
- ο Να βελτιώσει την προσβασιμότητα και την ασφάλεια των μετακινήσεων.

Ειδικότερα το Ρυθμιστικό Σχέδιο:

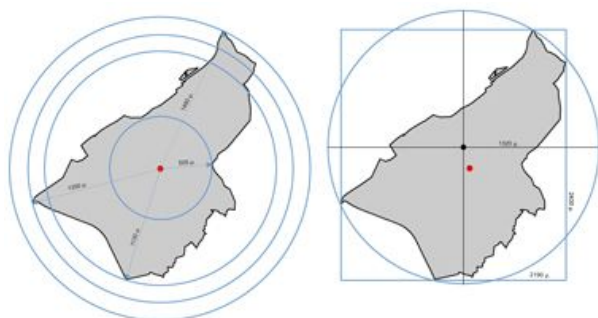
- ο Αποτελεί ένα πλαίσιο βασικών κανόνων ανάπτυξης του χώρου της Παν/πολης.
- ο Αναγνωρίζει την υφιστάμενη κατάσταση και δίνει έμφαση στις μελλοντικές ανάγκες.
- ο Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται από ρεαλισμό και υψηλό βαθμό εφικτότητας.
- ο Ο χρονικός ορίζοντας αναφοράς του είναι η επόμενη 20ετία, ενώ παράλληλα προτείνει άμεσες παρεμβάσεις βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα (πενταετίας).
- ο Επιδιώκει την οικονομία μέσω της διατήρησης και επανάχρησης υφιστάμενων κτηρίων και της ελαχιστοποίησης των παρεμβάσεων.
- ο Στοχεύει στην αναβάθμιση των ελεύθερων χώρων.
- ο Δίνει έμφαση σε θέματα προσπελασιμότητας και κυκλοφορίας με επιμέρους αρχές και στόχους:
 - ο Αρθρώση με προτεραιότητα στην κίνηση του πεζού.
 - ο Δίνει έμφαση σε δίκτυο πεζοδρόμων – ποδηλατοδρόμων.
 - ο Αποτρέπει τις διαμπερείς κυκλοφορίες και τις απομακρύνει στην περιφέρεια ή / και εκτός της Πανεπιστημιούπολης.
 - ο Διαχωρίζει την κυκλοφορία Πανεπιστημίου – Νοσοκομείου.
- ο Οριοθετεί και «προστατεύει» τις ακαδημαϊκές και άλλες λειτουργίες του Πανεπιστημίου με περιμετρική ζώνη πράσινου.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων ακολουθήθηκαν μία σειρά από μεθοδολογικά στάδια / φάσεις, οι σπουδαιότερες των οποίων είναι:

IV. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

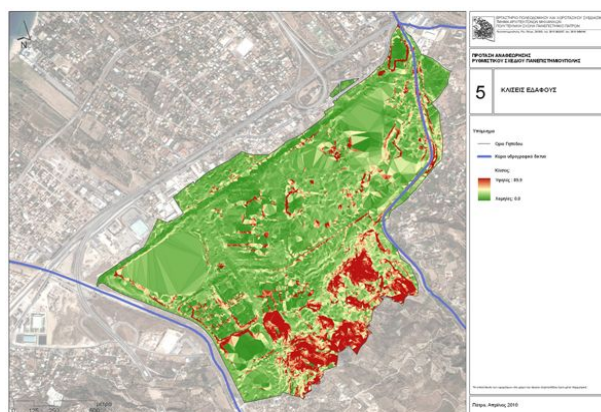
A. Συστηματική ανάλυση της εξέλιξης του φοιτητικού και λοιπού πληθυσμού ώστε να διαμορφωθεί εκτίμηση για τον πληθυσμό σχεδιασμού.

B. Μορφολογική ανάλυση του γηπέδου με στόχο τη μελέτη των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του

Χάρτης 5 Γεωμετρικά χαρακτηριστικά του γηπέδου: η κόκκινη κουκίδα δηλώνει το κέντρο βάρους του σχήματος, ο μέγιστος εγγεγραμμένος κύκλος είναι ακτίνας 650 μέτρων, το μέγιστο πλάτος και μήκος είναι αντίστοιχα 1.500 και 2.450 μέτρα, η μέγιστη απόσταση των ορίων από το κέντρο βάρους είναι 1.480 μέτρα, ενώ η ελάχιστη 505 μέτρα, κλπ.

Γ. Ανάλυση του ανάγλυφου του εδάφους της Παν/πολης. Στηρίχθηκε σε επιτόπου παρατηρήσεις αλλά και στη δημιουργία Ψηφιακού Μοντέλου Εδάφους (DTM), όπου υπολογίστηκαν οι κλίσεις, ο προσανατολισμός και οι θεάσεις εδάφους.

Χάρτης 6 Κλίσεις εδάφους. Υψηλές κλίσεις (από 89.9%) έως χαμηλές ή χωρίς κλίση (0%): από το βαθύ κόκκινο στο σκούρο πράσινο

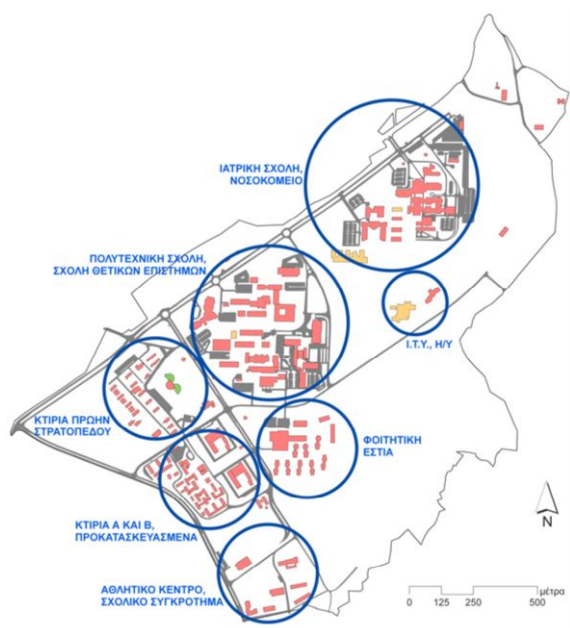
Το μεγαλύτερο μέρος του γηπέδου είναι σχετικά πεδινό με ελάχιστη τιμή των υψομετρικών καμπυλών τα 29 και μέγιστη τα 154 μέτρα. Ολόκληρο το γήπεδο έχει εξαιρετική θέα προς τον Πατραϊκό κόλπο ενώ ο κυρίαρχος προσανατολισμός είναι βορειοδυτικός – δυτικός που είναι μειονεκτικός ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

Δ. Συστηματική καταγραφή των υφιστάμενων κτηρίων και έλεγχος της υφιστάμενης δόμησης σε σχέση με την επιτρεπόμενη. Οι ισχύοντες συντελεστές δόμησης ορίζουν ως επιτρεπόμενη κάλυψη το 10% και επιτρεπόμενη δόμηση 0,2 [11].

Τα υφιστάμενα κτήρια ομαδοποιούνται σε επτά κύριες κατηγορίες που αποτυπώνουν εκτός από τις διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης της Παν/πολης και τις διαφορετικές λειτουργικές / ακαδημαϊκές ενότητες.

Συνολικά τα υφιστάμενα κτήρια καλύπτουν μία δομημένη έκταση που ανέρχεται σε περίπου 112.685 τετραγωνικά μέτρα, με μέγιστο καταγραφόμενο ύψος τα 25 μέτρα, ενώ η εναπομένουσα κάλυψη είναι περίπου άλλη τόση.

Αντίστοιχα η συνολική δόμηση ανέρχεται σε περίπου 260.000 τετραγωνικά μέτρα με άλλη τόση να απομένει ως επιτρεπόμενη.

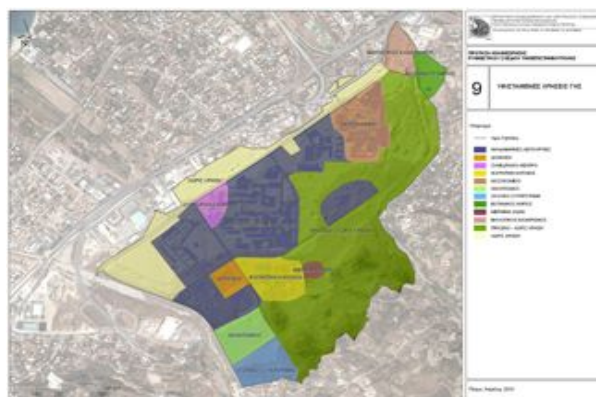
Χάρτης 7 Οι ενότητες των κτηριακών συνόλων / λειτουργιών.

Ε. Συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση του υφιστάμενου οδικού δικτύου, το οποίο είναι σχετικά εκτεταμένο, εφ' όσον καταγράφονται 15 περίπου χιλιόμετρα ασφαλτοστρωμένου δικτύου και οκτώ (8) χλμ. χωμάτινου. Η δομή και η χρήση του οδικού δικτύου δημιουργεί σειρά σοβαρών προβλημάτων που εντώνονται με την πάροδο του χρόνου. Ως σοβαρότερα προβλήματα αναφέρονται:

- Ο Η διαμπερές κυκλοφορία, η οποία συχνά αναπτύσσει μεγάλες ταχύτητες κυρίως στους κεντρικούς άξονες.
- Ο Οι εισοδοί στην Πανεπιστημιούπολη είναι πολλές και ανεξέλεγκτες.
- Ο Το σύστημα χώρων στάθμευσης χαρακτηρίζεται από έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού με αποτέλεσμα, ενώ είναι εκτεταμένο, να παρουσιάζονται προβλήματα επάρκειας.

ΣΤ. Το μοντέλο ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, ολοκληρώθηκε με αποτύπωση των υφιστάμενων χρήσεων γης, όπου καταγράφονται δώδεκα (12) διακριτές ενότητες ως ακολούθως (τα χρώματα αντιστοιχούν στο χάρτη 8):

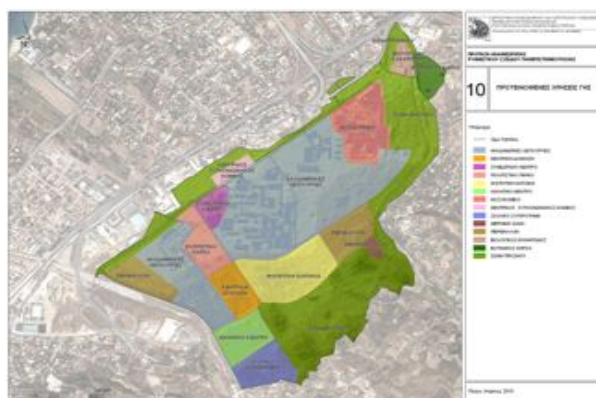
1.		Ακαδημαϊκές λειτουργίες.
2.		Διοίκηση (που περιλαμβάνει και ακαδημαϊκές λειτουργίες).
3.		Συνεδριακό κέντρο.
4.		Φοιτητική κατοικία.
5.		Νοσοκομείο.
6.		Αθλητισμός.
7.		Σχολικό συγκρότημα.
8.		Βοτανικός κήπος.
9.		Εγκαταστάσεις Μέριμνας ζώων.
10.		Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού.
11.		Χώροι χωρίς χρήση με «πράσινο».
12.		Λοιποί χώροι χωρίς χρήση.

Χάρτης 8 Υφιστάμενες χρήσεις γης

V. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ζ. Στηριζόμενοι στις αρχικές βασικές αρχές και τους στόχους που τέθηκαν στην προηγούμενη ανάλυση, αλλά και σε στρατηγικές επιλογές της Πρυτανείας αναγνωρίστηκαν οι υφιστάμενες χρήσεις γης χωρίς σημαντικές αλλαγές στη χωρική κατανομή τους, ενώ προτάθηκαν τρεις νέες: α) Πολιτιστικό πάρκο, β) Κεντρικός Συγκοινωνιακός κόμβος, γ) Δραστηριότητες για το περιβάλλον.

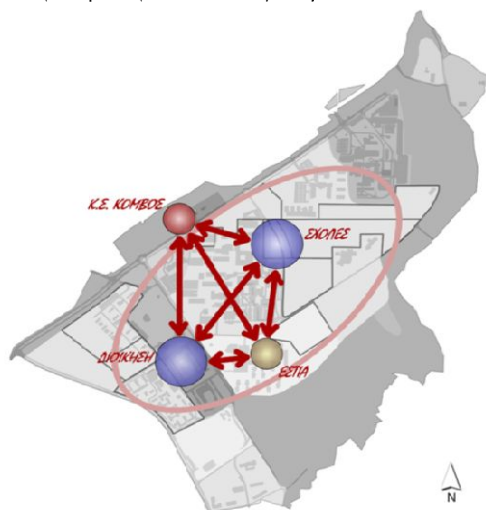
Χάρτης 9 Προτεινόμενες χρήσεις γης

Συνολικά οι προτεινόμενες χρήσεις γης έχουν ως ακολούθως:

	ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ
	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
	ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ
	ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
	ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
	ΜΕΡΙΜΝΑ ΖΩΩΝ
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ
	ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ
	ΖΩΝΗ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

Η. Η εξειδίκευση των προτεινόμενων χρήσεων οδήγησε στο καθορισμό επιμέρους χώρων για κάθε Σχολή και δραστηριότητα (Βιβλιοθήκη, Φοιτητική εστία, εστιατόριο, κλπ), ενώ προτάθηκε ο καθορισμός ζώνης

Κεντρικών Λειτουργιών που να περιλαμβάνει Φοιτητικό κέντρο, εμπόριο και αναψυχή.

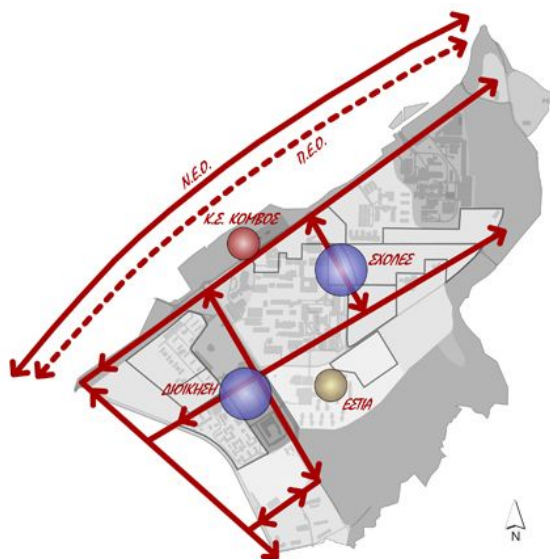

Χάρτης 10 Το προτεινόμενο πολυκεντρικό σύστημα ανάπτυξης

Η προτεινόμενη κατανομή των χρήσεων γης δημιουργεί ένα πολυκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης της Παν/πολης στηριζόμενη στα επόμενα κέντρα:

- Το υφιστάμενο κέντρο που δημιουργούν το κτήριο διοίκησης, το εστιατόριο, και οι λοιπές λειτουργίες γύρω από αυτά.
- Η φοιτητική κατοικία που εμπλουτίζεται με το προτεινόμενο νέο φοιτητικό χωριό και τις υποστηρικτικές του λειτουργίες.
- Ο κεντρικός συγκοινωνιακός κόμβος που θα περιλαμβάνει και υποστηρικτικές λειτουργίες (εμπόριο, καφέ, κλπ).
- Το νέο προτεινόμενο κέντρο με τη Βιβλιοθήκη, το Φοιτητικό κέντρο και τις λοιπές κεντρικές λειτουργίες.

Θ. Το πολυκεντρικό αυτό μοντέλο κατατμείται από τους υφιστάμενους διαμπερείς άξονες οδικής κυκλοφορίας δημιουργώντας προφανή προβλήματα στη συνοχή και λειτουργία της Πανεπιστημιούπολης.

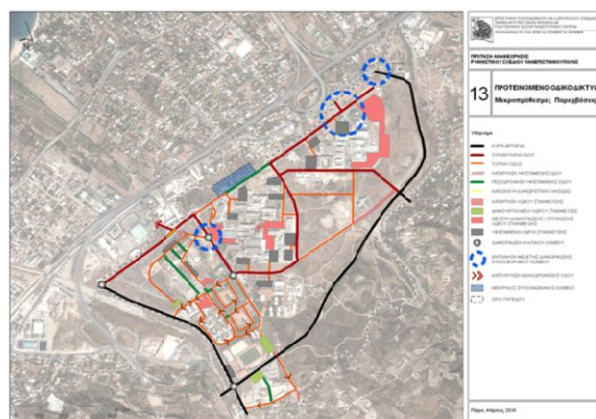
Χάρτης 11 Διαμπερείς κυκλοφορίες στο προτεινόμενο πολυκεντρικό σύστημα ανάπτυξης.

Με δεδομένη τη λειτουργική αναβάθμιση και την ολοκλήρωση των έργων στην Παλαιά και Νέα Εθνική οδό (ΠΕΟ και ΝΕΟ), οι οποίες θα μπορούν να αναλάβουν αποτελεσματικά τη σχετική διαμπερή κυκλοφορία, προτείνονται δύο ειδών παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο: α) άμεσου χαρακτήρα (πενταετούς ορίζοντα) και β) μακροπρόθεσμου χαρακτήρα (εικοσαετούς ορίζοντα). Οι παρεμβάσεις στοχεύουν:

- στην προτεραιότητα της κίνησης των πεζών και στη μεγιστοποίηση της οδικής ασφάλειας.
- στη μείωση των παρατηρούμενων ταχυτήτων κυκλοφορίας των οχημάτων.
- στην αποτροπή των διαμπερών κυκλοφοριών και την απομάκρυνσή τους στην περιφέρεια ή/και εκτός της Πανεπιστημιούπολης.
- στο διαχωρισμό της κυκλοφορίας Πανεπιστημίου – Νοσοκομείου.
- στη δημιουργία τοπικών κυκλοφοριακών δακτυλίων.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις εξειδικεύτηκαν στη σύνταξη αναλυτικών προτάσεων, βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, που περιλαμβάνουν καταργήσεις οδών, πεζοδρομήσεις υφισταμένων, μονοδρομήσεις, και εξορθολογισμό του συστήματος στάθμευσης.

Αντίστοιχα για το επίπεδο των μακροπρόθεσμων προτάσεων έγινε η παραδοχή ότι στην Πάτρα θα λειτουργεί τραμ το οποίο θ' αλλάξει το πλαίσιο των αστικών μετακινήσεων στην πόλη και θ' αναβαθμίσει τη σύνδεσή της Παν/πολης με την πόλη [12]. Στο πλαίσιο αυτό και σύμφωνα με τη σχετική μελέτη σκοπιμότητας για γραμμή τραμ στην Πάτρα [13], προτείνεται ο Κεντρικός Συγκοινωνιακός Κόμβος σε θέση συμβατή και ο οποίος θα συγκεντρώνει τις μετακινήσεις (τραμ και αστικά λεωφορεία) από και προς την πόλη. Επίσης, και παράλληλα με την πρόταση για κυκλοφοριακό κόμβο, προτείνονται σειρά μέτρων (μακροπρόθεσμου χαρακτήρα) για το κυκλοφοριακό σύστημα, όπως: δημιουργία περιμετρικής οδού στο Νότο, αλλαγή του συστήματος των συλλεκτριών οδών, εκτεταμένες πεζοδρομήσεις και διαμόρφωση συστήματος τοπικών οδών.

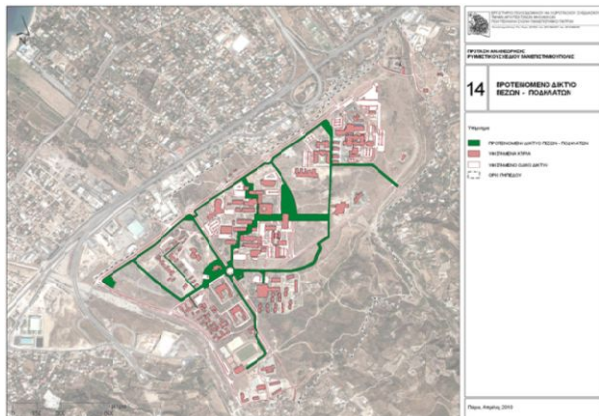

Χάρτης 12 Προτεινόμενο οδικό δίκτυο. Παρεμβάσεις μακροπρόθεσμου χαρακτήρα.

Ι. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον ήπιο χαρακτήρα των μετακινήσεων εσωτερικά της Παν/πολης με έμφαση στην ενίσχυση της ανεμπόδιστης μετακίνησης πεζών

και ποδηλάτων μέσω ενός οργανωμένου και σαφώς διαμορφωμένου δικτύου [14].

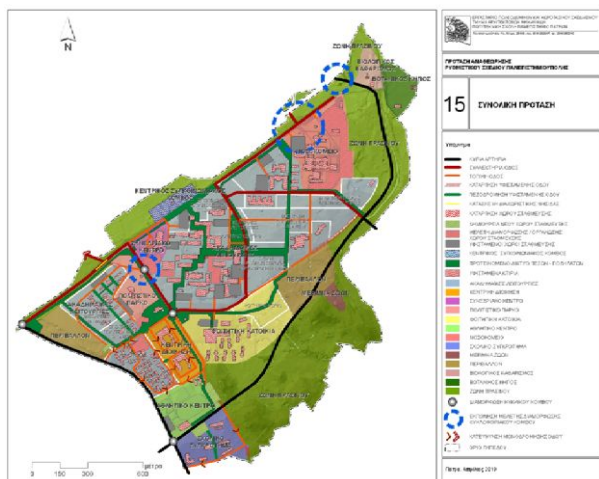
Το προτεινόμενο δίκτυο διατρέπει όλο το πλέγμα δραστηριοτήτων της Παν/πολης και ενώνει τους τέσσερους κύριους πόλους της. Παράλληλα αναδεικνύει σημαντικά σημεία – στάσεις με τη διαμόρφωση πλατειών: α) μπροστά από το κτίριο Διοίκησης (ανάδειξη υφιστάμενης πλατείας), β) στη Βιβλιοθήκη και το Φοιτητικό Κέντρο, και γ) στον Κεντρικό Συγκοινωνιακό Κόμβο. Μικρότερες πλατείες (σημεία –στάσης) προτείνονται στα άκρα του δικτύου.

Χάρτης 13 Προτεινόμενο δίκτυο πεζών – ποδηλάτων (πράσινο χρώμα, το ροζ αντιστοιχεί στα υφιστάμενα κτήρια).

Το προτεινόμενο δίκτυο αφορά μόνο το κύριο δίκτυο πεζών και ποδηλάτων. Στην πλήρη ανάπτυξη του πρέπει να περιλαμβάνει και την ανάδειξη του χώρου ανάμεσα στα κτήρια, για τον οποίο απαιτείται πρόγραμμα συστηματικού καθαρισμού, ευπρεπισμού, διαμόρφωσης, ανάδειξης και ενοποίησής του με το προτεινόμενο κύριο δίκτυο.

Όλα τα προηγούμενα διακριτά στάδια / φάσεις μορφοποιούν την τελική πρόταση. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι επιμέρους φάσεις δεν έγιναν ανεξάρτητα η μία από την άλλη, αλλά υπήρξε συνεχής έλεγχος συμβατότητας και τροφοδότησης του ενός σταδίου στο επόμενο, διαδικασία στην οποία πολλές φορές ενεπλάκησαν πολύ περισσότερα επίπεδα των δύο. Στο τέλος, και ως είναι φυσικό, έγινε συνολικός έλεγχος και επαναεπικύρωση των σχεδιαστικών κατευθύνσεων και προτάσεων [15].

Χάρτης 14 Η συνολική πρόταση.

Η όλη διαδικασία ολοκληρώθηκε με την ανάρτηση του προτεινόμενου σχεδίου στο διαδικτυακό τόπο του Παν/μιου Πατρών για δημόσια διαβούλευση [16]. Στη συνέχεια όλες οι παρατηρήσεις συγκεντρώθηκαν, κωδικοποιήθηκαν, χαρτογραφήθηκαν και ύστερα από σχετική επεξεργασία ενσωματώθηκαν ως παράρτημα στο τελικό Ρυθμιστικό Σχέδιο και είναι αυτό που τελικά εγκρίθηκε από τη Σύγκλητο τον Ιούνιο 2010.

Χάρτης 15 Κωδικοποίηση των προτάσεων / παρατηρήσεων από τη δημόσια διαβούλευση. Τα νούμερα αναφέρονται στην κωδικοποίηση των αναλυτικών προτάσεων / παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν στη φάση της δημόσιας διαβούλευσης [17].

Πρέπει να αναφερθεί ότι τέτοιου είδους διαδικασίες έχουν εφαρμοστεί και σε άλλα Πανεπιστήμια, όπως το Princeton University το οποίο έχει διαρκές κάλεσμα για την συγκέντρωση παρατηρήσεων και απόψεων για το Ρυθμιστικό Σχέδιό του [18].

Το εγκεκριμένο Ρυθμιστικό Σχέδιο αποτελεί πλέον τη βάση της μελλοντικής ανάπτυξης της Πανεπιστημιούπολης για την υλοποίηση του οποίου απαιτείται σειρά σημαντικών ενεργειών (όπως η επικαιροποίηση της Υπουργικής Απόφασης, κα), η εκπόνηση μελέτης «Αναπτυξιακού Προγράμματος», εξειδικευμένων μελετών εφαρμογής και το σημαντικότερο η εξασφάλιση των απαραίτητων κονδυλίων. Πάντως και σε κάθε περίπτωση αποτελεί ένα σημαντικό εσωτερικό εργαλείο – οδηγό για την άσκηση της καθημερινής χωρικής πολιτικής και της υλοποίησης των υποδομών στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Η Πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου Πατρών τις τελευταίες δύο δεκαετίες αναπτύχθηκε με μεγάλους ρυθμούς, τόσο σε αριθμό φοιτητών και εργαζομένων, όσο και σε δραστηριότητες-λειτουργίες. Πολλά από τα εγγενή προβλήματα της επανήλθαν / αναδείχθηκαν με έντονο τρόπο. Παράλληλα επήλθαν έντονες αλλαγές στις περιβάλλουσες την Παν/πολη, περιόχες, όπου μετασχηματίστηκαν από αγροτικού – εν πολλοίς – χαρακτήρα, σε περιοχές αστικού – περιαστικού χαρακτήρα προβάλλοντας έντονες πιέσεις για τον τρόπο λειτουργίας της ως οικιστική μονάδα. Η

στρεβλή αυτή σχέση σε συνδυασμό με τις εγγενείς δυσλειτουργίες και τα λειτουργικά προβλήματα της Παν/πολης απαιτούν άμεση λύση και μακροχρόνιο σχεδιασμό.

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο έχει ακριβώς αυτό το ρόλο: να επισημάνει και να προτείνει λύσεις σε σημερινά προβλήματα χωροθέτησης και λειτουργίας και να προτείνει τη δομή, τους κανόνες και τον τρόπο λειτουργίας του μεγάλου οικιστικού συγκροτήματος που αντιπροσωπεύει η Πανεπιστημιούπολη, για τα επόμενα χρόνια [19]. Να προβλέψει, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, μελλοντικές εξελίξεις μεγεθών και αναγκών και να οργανώσει, από τώρα, την υλοποίησή τους [20]. Με τον τρόπο αυτό ελαχιστοποιείται η πιθανότητα ανάπτυξης έντονων προβλημάτων και δυσλειτουργιών, μειώνεται το κόστος κατασκευής των απαραίτητων υποδομών και εξασφαλίζεται η ομαλή ανάπτυξη της Παν/πολης [21].

Στο σημείο αυτό επιβάλλονται δύο σοβαρές και ουσιαστικές διευκρινίσεις [3].

Α. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο είναι εργαλείο πολιτικής. Η ποιότητα και πληρότητά του κρίνεται από το βαθμό που δημιουργεί τον σχετικό προβληματισμό και προσφέρει εναλλακτικές λύσεις. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο δεν αποφασίζει. Αποφασίζουν τα αρμόδια Πανεπιστημιακά Όργανα, έχοντας ενημερωθεί στον πληρέστερο δυνατό βαθμό πάνω στα προβλήματα, τις εναλλακτικές προοπτικές και τις επιπτώσεις.

Β. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο οργανώνει την μελλοντική πορεία και ανάπτυξη και όπως είναι προφανές εμπεριέχει την εγγενή αδυναμία και ασάφεια της επακριβούς μελλοντικής πρόβλεψης. Συνεπώς ένα Ρυθμιστικό Σχέδιο πρέπει αφενός να παρουσιάζει την κατάλληλη ευελιξία προσαρμογής σε νέες απρόβλεπτες μελλοντικές εξελίξεις και αφ' έτερου πρέπει αυτή ακριβώς η διαδικασία αναθεώρησης να επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Σε αυτή ακριβώς τη διαδικασία σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και διαδραματίζει η τεχνολογία των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, όπου όχι μόνο αποτέλεσε ένα ιδιαίτερα παραγωγικό και αποδοτικό περιβάλλον του όλου σχεδιασμού, ο οποίος έθετε και θέτει υψηλές απαιτήσεις ακριβούς και επικαιροποιημένου χαρτογραφικού υποβάθρου, αλλά ανταποκρίθηκε με απόλυτη επιτυχία στις υψηλές απαιτήσεις οργάνωσης χωρικών δεδομένων που έθεσε η διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, με υποβολή παρατηρήσεων, απόψεων, κλπ., από όλα τα μέλη της Πανεπιστημιακής Κοινότητας.

II. ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- [1] Ομάδα Ερευνών και Τεκμηρίωσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστημίου Πατρών, Επιστ. Υπευθ. Ν. Πολυδωρίδης, Κατευθύνσεις για την αναδιάρθρωση της Πανεπιστημιούπολης Πατρών, Πάτρα, 1989.
- [2] Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών. Τότε είχε διαφορετικό όνομα και υπαγόταν στο Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. Επιστημονικός υπεύθυνος της πρώτης και δεύτερης αναθεώρησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου και διευθυντής του Εργαστηρίου ήταν ο καθηγητής Ν. Πολυδωρίδης.
- [3] Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού, «Μελέτη Αναθεώρησης Ρυθμιστικού Σχεδίου Πανεπιστημιούπολης Πατρών, Σχέδιο – Πρόταση», Πανεπιστήμιο Πατρών, Φεβρουάριος 2002.
- [4] Dimopoulou, E., Christodoulou X., Polydorides, N. "A GIS-based campus Planning and Information System", Proceedings of FIG Commission 3 Annual Meeting and Seminar, Budapest, Hungary, 21-23 October, 1999.
- [5] Dickman, A., "GIS Supports Social Services Planning in South Florida", Proceedings of ESRI Conference, San Diego, USA, 1997.
- [6] Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η μελέτη αναθεώρησης ολοκληρώθηκε και κατατέθηκε στα όργανα του Πανεπιστημίου, αυτές που δεν ολοκληρώθηκαν ήταν οι συνοδευόμενες τη μελέτη σχετικές διαδικασίες (έγκριση από τη Σύγκλητο, κλπ). Παρ' όλα αυτά μέσα από τις σχετικές διαδικασίες επιτεύχθηκε η έκδοση Υπουργικής απόφασης (30366/ΦΕΚ 1176/τ4/31-12-2002) η οποία εγκρίνει και καθορίζει «τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο στην εκτός σχεδίου περιοχή του Δήμου Ρίου (Ν. Αχαΐας) για τον καθορισμό χώρου ανέγερσης κτιριακών εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου Πατρών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης αυτού».
- [7] Επιστημονικός υπεύθυνος της τρίτης επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου ήταν ο υπογράφων, ενώ συμμετείχαν: ο Δ. Μηλάκης, Δρ. Συγκοινωνιολόγος / Πολεοδόμος Μηχανικός, Εντεταλμένος Διδασκαλίας, ως σύμβουλος ερευνήτης, και οι Β. Μαυρίδου (Α και Β φάση), Β. Παναγιώτου (Α φάση), Αρχιτέκτονες Μηχανικοί, απόφοιτες του Τμήματος, ως βοηθοί ερευνήτριες.
- [8] Futterman, M., "GIS Solutions for Livable Communities", Proceedings of ESRI Conference, San Diego, USA, 1997.
- [9] Appalachian State University and The Lawrence Group Architects of the Carolinas, Inc., Campus Master Plan 2020, Appalachian State University, Master Plan Advisory Committee, 2009.
- [10] V. Pappas, E. Dimopoulou, N. Polydorides, The contribution of GIS technology for a continuous planning process. Case study: Patras University Campus, WIT Press, 2003
- [11] Σύμφωνα με τη σχετική Υπουργική Απόφαση 30366/ΦΕΚ 1176/τ4/31-12-2002.
- [12] Έχει ήδη εκπονηθεί σχετική μελέτη σκοπιμότητας που θεωρεί ότι είναι βιώσιμη μία γραμμή τραμ στην Πάτρα που να συνδέει την Παν/πολη με το κέντρο της πόλης και από εκεί με τον χώρο των Τ.Ε.Ι.
- [13] DENCO ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ Α.Ε. και Ι. Αγγελίδης, «Μελέτη Σκοπιμότητας για την Εξυπηρέτηση της Πόλης της Πάτρας με ΤΡΑΜ», Α' και Β' Φάση, Πάτρα 2008.
- [14] Andrew Greene, Harry Hibbits, et al, The University of Virginia Bicycle Master Plan, Office of the Architect for the University, The Department of Urban and Environmental Planning, and the Green Grounds Group, 2007.
- [15] Πολυδωρίδης Ν., Εισαγωγή στον Πολεοδομικό Σχεδιασμό, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα 1997.

- [16] <http://www.upatras.gr/index/page/id/64>
- [17] Αναλυτικά η κωδικοποίηση των προτάσεων / παρατηρήσεων της δημόσιας διαβούλευσης παρουσιάζεται στο ανηρτημένο στο διαδίκτυο τεύχος του Ρυθμιστικού.
- [18] Το 2005 το Πανεπιστήμιο Princeton επεδόθη σε μια μείζονα πρωτοβουλία σχεδιασμού της πανεπιστημιούπολής του, την πιο πλήρη στην ιστορία του, και τα σχέδια, η σχετική βιβλιογραφία καθώς και πληροφορίες για την προσπάθεια αυτή είναι αναρτημένα στο <http://www.princeton.edu/campusplan/>
- [19] <http://www.mcgill.ca/masterplan/>
- [20] University of Iowa, Sasaki Associates, Inc., University of Iowa campus Master Plan Report, Iowa 2006.
- [21] Cooper, Robertson & Partners Architecture, Urban Design, Yale University, A framework for campus planning, Yale University, April 2000.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Βασίλης Γ. Παππάς

Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνική Σχολή, Πανεπιστήμιο Πατρών
Πανεπιστημιούπολη, Ρίο, Πάτρα, GR 265 00

Τηλ./ Fax: +30 2610 992937 / + 30 2610 969040

e-mail: vrappas@upatras.gr

Χωρογραφίες/ Τόμος 2/ Αρ 1/ 2011 – σελ 13-20